

ՔՐԻՍՏՈՍ՝ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

(Շաբ. տե'ս «Բազմալեզ» 1980, ք. 1-4, էջ 181-197)

ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աւետարանները, ինչպէս տեսանք նախորդ հատուածին մէջ, առասպելներ չեն, այլ իրական կենսադրութիւնը կը ներկայացնեն Յիսուսի Քրիստոսի: Աւետարանիչներու նպատակը եղած է աւանդել մեզի Յիսուսի կեանքը, խօսքերն ու գործերը: Սուտի եւ խաբէութեան նշոյլն անգամ չկայ Աւետարաններուն մէջ, եւ ամէնէն հրաշապատում դէպքերն իսկ մեզի կը հրամցուին առարկայական, պարզ եւ անկեղծ շեշտով:

Աւետարան գրողներն ու Աւետարան քարոզողները ասիական վըտաւոր էին իրենց պատմածներու ճշմարտութեան, որ յանձն առին ո'չ միայն հաղարումէկ զրկանքներու ենթարկուիլ, չարչարուիլ, այլ նոյնիսկ իրենց արիւնը թափել հերոսաբար:

Սուտի եւ խաբէութեան համար ո'չ ոք իր կեանքը կը զոհէ:

Եթէ Աւետարանը պատմական անձի մը կեանքին ու վարքին պատմութիւնն է, արդ տեսնենք թէ ո՞վ է Յիսուս, սոսկական մարդ մը, թէ նաեւ Աստուած:

1.- Բանանք Յովհաննէս առաքելաւի Աւետարանը, որ կը սկսի հետեւեալ բառերով. «Սկիզբէն էր Բանը, եւ Բանն Աստուծոյ քովն էր, եւ Բանը Աստուած էր: Ան սկիզբէն Աստուծոյ քովն էր: Ամէն ինչ անով եղած է...: Եւ Բանը մարմին եղաւ ու մեր մէջ բնակեցաւ» (Յովհ. Ա. 1-14):

Յովհաննէս Աւետարանիչ՝ Յիսուսը «Բան» կը կոչէ: «Բան» կը նշանակէ խօսք, որ մտքին ծնունդն է:

Բանը, ուրիմն, Աստուծոյ խօսքն է, Աստուծոյ մտքին ծնունդը, Աստուծոյ Որդին, որ «մարմին եղաւ ու մեր մէջ բնակեցաւ» (Յովհ. Ա. 1-18):

Ս. Գրքին մէջ, «մարմին» բառը, կը նշանակէ «մարդ», մարդկային բնութիւն ունեցող:

Ծննդոց գերբի վեցերորդ գլուխին մէջ կայ սա բացատրութիւնը.
«ամէն մարմին իր ճամբան ապականած էր», աթինքն՝ բոլոր մարդիկ:

Պօղոս առաքեալն ալ Հռոմայեցիներուն կը գրէ. «Աստուծոյ առ-
ջեւ, մարմին մը պիտի չարդարանայ օրէնքի գործերով» (Հռոմ.
Թուղթ, Գ. 20): Պօղոս առաքեալ մարմինն ըսելով, անշուշտ, մարդ
կը հասկնայ:

Բացի Ս. Գիրքէն, նաեւ Հին Հայրապետները՝ Ս. Իգնատիոս,
Ս. Երանոս, Ս. Յերոնիմոս եւ նմաններ «մարմին» բառը իբր հոմա-
նիչ կը գործածեն «մարդ» բառին:

Ամէնուն ծանօթ է Նիկիոյ Ս. Ժողովին հանգանակը, որուն մէջ
Ս. Հայրապետները կ'ըսեն. «Մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կա-
տարեւապէս ի Մարիամայ Սրբոյ Կուսէն»:

2.— Յիսուսի՝ Աստուծոյ Որդի, Աստուած ըլլալու փաստերը կը
վկայան չորս Աւետարաններուն մէջ:

Շատ բացայայտ են Յիսուսի սա խօսքերը. «Հայրս, որ դանոնք
ինծի տուաւ՝ մեծ է, եւ ո'չ ոք կրնայ Հօրս ձեռքէն յափշտակել՝ դա-
նոնք: Ես եւ Հայրս մէկ ենք» (Յովհ. Ժ. 29-30):

Հրեաները լաւ հասկցեր էին Յիսուսի խօսքերը, որ ինքզինքը
Աստուած կը կոչէր, ադէ պատճառով կ'ուզէին զինքը քարկոծել:
Լսենք անոնց դանդաղութ. «Բարի գործերուդ համար չէ՛ որ կը քար-
կոծենք քեզ, ալ Հայրոյդ համար, վասն զի դուն մարդ ես եւ
ինքզինքդ Աստուած կը համարես» (Յովհ. Ժ. 33):

Նոյն հաստատարութեամբ եւ պաշտօնապէս Յիսուս իր Աստու-
ծոյ Որդի ըլլալը կը յայտնէ Կաթիւփա քահանայապետին եւ Հրեա-
ներու ատեանին առջեւ, երբ օրուան քահանայապետը ամէնուն առ-
ջեւ հանդիսաւոր կերպով Յիսուսի կը հարցնէ. «Գինդանի Աստուծոյ
անունով՝ կ'երգուընցնեմ քեզ, որ ըսես մեզի, թէ դո՞ւն ես Բրիտ-
տոսը, Աստուծոյ Որդին»: Յիսուս կը պատասխանէ անվարան՝ «Դուն
ըսիր»:

Այս խօսքերուն վրայ, քահանայապետը զայրացած՝ իր հազուա-
տը պատռելով կ'ըսէ. «Հայհոյեց, ալ ի՞նչ պէտք կայ վկաներու...»
(Մատթ. Իժ. 63-65):

Յատկ էին Յիսուսի խօսքերը, ախճան յատակ, որ քահանայա-
սրիտը անմիջապէս հասկցաւ եւ հայհոյանք որակեց զանոնք:

3.— Յիսուս ո'չ միայն խօսքերով, ալ նաեւ գործերով ցոյց կու
տայ իր աստուածային ծագումը:

ա) Այսպէս, Ան կը հրամայէ բնութեան ոյժերուն, հովին ու
ծովին, եւ անոնք կը հնազանդին իրեն:

Կ'անիծէ թզենին, ու ծառը արմատէն կը չորնայ:

Անթիւ ու քաղմաղան հրաշքներ կը գործէ. կը բուժէ կաղեր, կոյրեր, խուլներ, բորոտներ. մեռելներուն յարուսթիւն կու տայ՝ աստուածային զօրութեամբ:

Սատանաները կը սարսափին Իրմէ եւ կը խոստովանին Անոր Աստուծոյ Որդի ըլլալը:

Երբ Գերգեսացի երկու դիւահարներ կը հանդիպին Յիսուսի, դեւերը կ'աղաղակեն ու կ'ըսեն. «Ի՞նչ ունիս մեզի հետ, Յիսուս, Որդի Աստուծոյ» (Մատթ. Ը. 28-29):

բ) Յիսուս՝ որպէս Աստուած, մարդոց մեղքերուն թողութիւն կու տայ:

Օր մը Յիսուսի առջեւ կը բերեն անդամալոյծ մը: Յիսուս տեսնելով անոնց հաւատքը՝ կ'ըսէ անդամալոյծին. «Գաջալերուէ՛, որդեակ, ներուած են քու մեղքերդ»:

Եւ ահա դպիրներէն ոմանք իրենց մտքէն կ'ըսեն. «Կը հայհոյէ ատիկա»: Հրեաները լաւ դիտէին թէ միայն Աստուած կրնար մեղքերու թողութիւն տալ. իսկ Յիսուս ինքզինքը Աստուծոյ տեղ դնելով, թողութիւն կու տար անդամալոյծին մեղքերուն:

Յիսուս փաստելու համար թէ ինք իսկապէս իշխանութիւն ունի մեղքերու թողութիւն տալու, կ'ըսէ դպիրներուն. «Որպէս զի գիտնաք թէ Մարդու Որդին իշխանութիւն ունի երկրիս վրայ մեղքերու թողութիւն տալու (շառնալով) անդամալոյծին՝ կ'ըսէ. Ելի՛ր, ա՛ռ անկողինդ ու տուն դնա՛» (Մատթ. Թ. 2-7):

Պարզ է թէ մեղքերու թողութիւն տալը Աստուծոյ միայն վերապահուած է: Մարդ Աստուծոյ դէմ կը մեղանջէ, Աստուծոյ օրէնքը կը խախտէ եւ Աստուած է միայն որ կրնայ մեղաւորին ներում շնորհել: Մեղքերով Աստուած է որ կը նախատուի, եւ նախատուած անձն է որ կը ներէ իրեն դէմ եղած նախատինքին:

Ծիշտ է թէ խոստովանանքի ատեն, եկեղեցականները ներում կը շնորհեն ապաքինարող մեղաւորին, բայց այդ իշխանութիւնը Աստուած տուած է իրենց ձեռնադրութեան օրը, եւ Աստուծոմէ ստացած իշխանութեամբ է որ ներում կու տան խոստովանողին, Աստուծոյ անունով, Աստուծոյ կողմէ:

Աւետարանին մէջ ուրիշ դէպք մըն ալ կը յիշուի, ուր Յիսուս հրապարակաւ թողութիւն կը շնորհէ մեղաւոր կնոջ:

Այս դէպքը պատմողը Ղուկաս Աւետարանիչն է:

Օր մը, Սիմոն անունով փարիսեցի մը Յիսուսը ճաշի կը հրաւիրէ իր տունը: Յանկարծ ներս կը մտնէ հանրածանօթ մեղաւոր կին մը եւ կը սկսի արցունքով թրջել Յիսուսի ոտքերը եւ իր մազերով կը սրբէ, կը համբուրէ Անոր ոտքերը եւ հուսկ յարգի իւրով կ'օծէ դանոնը:

Փարիսեցիին այս բաները տեսնելով, կը դալթաղորի եւ մտքէն կ'ըսէ. «Եթէ Յիսուս մարգարէ ըլլար, պիտի գիտնար թէ ո՛վ կամ ի՛նչպիսի կ'իյն մը իրեն կը դալչի, որովհետեւ կ'իյն մեղաւոր է»:

Այն ատեն Յիսուս դառնալով Սիմոնին կողմը կ'ըսէ. «Կը տեսնե՞ս այս կ'իյնը, քու տունը մտայ, ոտքերս չլուացիր, իսկ ասիկա իր արցունքներով թրջեց ոտքերս եւ իր մազերով արքեց: Դուն ինծի համբոյր մը չտուէր, իսկ ասիկա, ահա մտնելէն ի վեր ոտքերս համբուրելէ չի դադրիր: Իւրով գլուխս չօծեցիր. ասիկա իւրով օծեց ոտքերս: Ասոր համար կ'ըսեմ քեզի թէ ներուած են անոր բազմաթիւ մեղքերը»: Եւ ապա ըսաւ կ'նոջ. «Ներուած են քու մեղքերդ»:

Սեղանակիցները սկսան իրենց մտքէն ըսել. «Ո՞վ է ասիկա, որ մեղքերը կը թողու» (Ղուկաս է. 36-50):

Վերեւ յիշուած երկու դէպքերու ընթացքին ալ, Յիսուս, հա-կառակ Հրեաներու դալթաղորութեան, իբր Աստուած՝ Թողութիւն կը շնորհէ անդամաւորսին եւ մեղաւոր կ'նոջ մեղքերուն:

գ) Բացի մեղքերու թողութիւն շնորհելէ, Յիսուս, որպէս Ան-տուած, Հին օրէնքները կը բարեփոխէ եւ նոր օրէնքներ կը հաստատէ:

Մարդոց խղճին վրայ օրէնքներ պարտադրելը, Աստուծոյ կը պատկանի միայն:

Հին Կտակարանին մէջ, Աստուած է որ Մովսէսի ձեռքով օրէնք-ներ տուաւ Հրեայ ժողովուրդին:

Մինչեւ Յիսուս, ո՛չ մէկ մարգարէ, ո՛չ մէկ վարդապետ յան-դըղնած էր աստուածատուր օրէնքերը փոխել կամ քարեփոխել:

Եւ ահա Յիսուս կու գայ՝ որպէս Տէր օրէնքներուն, Հեղինակ-օրէն ըսելու. «Լսած էք որ ըսուեր է Հիներուն. Մի՛ սպաներ: ... Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի, ո՛վ որ (չուր տեղ) բարկանայ իր եղբոր, պարտա-ւոր պիտի ըլլայ դատաստանի»:

«Լսած էք որ ըսուեր է. Մի՛ շնար: Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի, ո՛վ որ ցանկալու դիտումով նայի կ'իյն մարդու, արդէն անոր հետ շնա-ցաւ իր սրտին մէջ...»:

«Դարձեալ լսած էք որ ըսուեր է Հիներուն. Սուտ երդում մի՛ ընել: ... Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի, որ ամենեւին երդում չընէք...»: Եւ ապա կը շարունակուի Հին օրէնքի բարեփոխումներու շարքը (Մատթ. Ե. 21-48):

դ) Աւետարանէն գիտենք թէ Հրեաները որքան խիստ կերպով կը պահէին շաբաթ օրուան հանգիստի օրէնքը:

Յիսուս ո՛չ միայն ուղեց սրբազրել իրենց սխալ ըմբռնումը, այլ նաեւ, երբ շաբաթ օր մը, առաքեալները անօթի, արտէն ցորեն կը փրցնէին ու կ'ուտէին, փարիսեցիները եկան ու դաւադատեցան Յի-

սուսի՝ թէ իր աշակերտները ոտնակոխ կ'ընեն Աստուծոյ պատուիրանը:

Թիսուս արդարացնելէ ետք իր աշակերտներուն ըրածները, վճռական կերպով աւելցուց. «Մարդու Որդին Տէրն է չաբաթին» (Մատթ. ԺԲ. 8):

Հրեաներու համար, միայն Աստուած էր տէրը չաբաթին: Արդ, Թիսուս իբր Աստուած տէր կը կանգնի չաբաթին: Ասկէ աւելի յստակ կեցուածք չէ՛ կարելի երեւակայել:

Ե) Թիսուս ինքզինքը մարդկութեան գերադոյն դատաւոր կը հռչակէ:

Պարզ է՝ թէ Աստուած է միայն տիեզերքի գերադոյն դատաւորը: Թիսուս, վերջին դատաստանին օրը, որպէս գերադոյն դատաւոր, պիտի դատէ ամբողջ մարդկութիւնը:

Ահա իր խօսքերը. «Հայրը մարդ չի՛ դատեր, այլ ամէն դատաստան յանձնած է Որդիին, որպէս զի ամէնքն ալ պատուեն Որդին, ինչպէս կը պատուեն Հայրը» (Թովհ. Ե. 22-23):

Եւ արդարեւ, վերջին դատաստանին օրը, «եբր Մարդու Որդին պայ իր փառքով եւ բոլոր հրեշտակներով, այն ատեն պիտի նստի իր փառքի աթոռին վրայ եւ իր առջեւ պիտի հաւաքուին բոլոր արդեբրը. պանոնք պիտի դատէ իրարմէ՝ ինչպէս հովիւր կը դատէ ոչխարները այծերէն. ոչխարները իր աջ կողմը պիտի կեցնէ, իսկ այծերը՝ ձախ կողմը» (Մատթ. ԻԵ, 31-33):

Թիսուս իր այս խօսքերով ինքզինքը հաւասար կը նկատէ Հօր Աստուծոյ՝ իբր գերադոյն դատաւոր:

Գ) Թիսուս իր յաւիտենական ծագումը ցոյց տալու համար կ'ըսէ փարիսեցիներուն. «Ծածարիտ ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. Աբրահամի ըլլալէն առաջ եմ ես» (Թովհ. Ը. 58):

Վերջին ընթրիքին նոյն բանը կը հաստատէ հետեւեալ խօսքերով. «Հայր, փառաւորէ՛ զիս քու քովդ, այն փառքով՝ զոր աշխարհիս ստեղծուելէն առաջ ունէի քու քովդ» (Թովհ. ԺԷ. 5):

Է) Թիսուս Աստուծոյ Միածին Որդին է: Այս մտքով Անիկա կ'ըսէ Նիկիոյ եպիսկոպոսին. «Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը, որ մինչեւ անգամ իր Միածին Որդին տուաւ, որպէս զի ո՛վ որ հաւատայ Անոր, չկորսուի, այլ ընդունի յաւիտենական կեանքը: ... Ո՛վ որ հաւատայ անոր՝ պիտի ջրատապարտուի, իսկ ո՛վ որ չհաւատայ՝ արդէն իսկ դատապարտուած է, որովհետեւ չհաւատաց Աստուծոյ Միածին Որդիի անունին» (Թովհ. Գ. 16-18):

Ուրիշ առիթով՝ Թիսուս կ'ըսէ. «Ամէն ինչ տրուեցաւ ինծի Հօրմէս: Եւ ո՛չ ոք կը ճաննայ Որդին՝ եթէ ոչ չաբաթը, եւ ո՛չ ոք կը

ճանչնայ Հայրը՝ եթէ ոչ Որդին, եւ նա՝ որուն տալէ Որդին յարանել» (Մատթ. ԺԲ. 27):

Երեսուր Մկրտութեան ժամանակ, ինչպէս նաեւ Թաւր լերան վրայ երկինքէն ձայն մը եկաւ որ կ'ըսէր. «Աս է իմ սիրելի որդիս որուն հաճեցայ, ասոր մօտիկ ըրէ՛ք» (Մատթ. Գ. 17, ԺԷ. 5):

Երչենք նաեւ Պետրոս առաքեալի խոստովանութիւնը: Երեսուր Փիլիպպեան Կեսարիայի կողմերը երթալու ատեն՝ հարց կու տայ իր աշակերտներուն. «Ժողովուրդը ո՞վ կը կարծէ թէ ըլլայ Մարդու Որդին»: Անոնք պատասխանեցին. «Ոմանք՝ Յովհաննէս Մկրտիչը, ուրիշներ՝ Եղիան, եւ ուրիշներ՝ Երեմիան կամ մարգարէներէն մէկը»: Սիմոն Երեսուր ըսաւ անոնց. «Իսկ դուք ո՞վ կը կարծէ՞ք թէ ըլլամ»: Սիմոն Պետրոս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Դու ես Քրիստոսը, կենդանի Աստուծոյ Որդին» (Մատթ. ԺԶ. 13-16):

Այս համարձակ խոստովանութեան վրայ, Երեսուր կը գոչէ. «Եւրանի՛ր՝ քեզի, Սիմոն, որդի Յովնանի, որովհետեւ մարմինն ու արիւնը չյայտնեցին քեզի, այլ իմ Հայրս որ երկինքն է» (Մատթ. ԺԱ. 17):

Այս բառերով Երեսուր կը հաստատէ Պետրոսի խոստովանութեան աստուածային յայտնութիւն ըլլալը:

Ը) Եթէ փորձենք Թադանցի Երեսուր աստուածային ծագումին խորը, պիտի տեսնենք թէ Երեսուր ո՛չ միայն մօնէ տեղ կը հաստատէ իր՝ Աստուծոյ Որդի ըլլալը, այլ նաեւ Հօր Աստուծոյ հետ միեւնոյն էութիւնն ունենալը:

Ահաւաստի իր իսկ խօսքերը. «Ես եւ Հայրս մէկ ենք» (Յովհ. Ժ. 30): Ուրիշ առիթով մը կ'ըսէ. «Ձէ՞ք հաւատար, որ ես Հօր մէջ եմ, եւ Հայրն ալ իմ մէջն». այս խօսքերը զոր ես ձեզի կ'ըսեմ՝ ինքրիմէս եւ Հայրն ալ իմ մէջն. այս խօսքը որ իմ մէջն կը բնակի՝ ինքը կը կատարէ այս չեմ խօսիր, այլ Հայրը որ իմ մէջն կը բնակի՝ ինքը կը կատարէ այս. գործերը: Կը հաւատա՞ք ինծի, որ ես Հօր մէջ եմ եւ Հայրը իմ մէջն. ապա թէ ոչ՝ գոնէ գործերուն համար հաւատացէ՛ք» (Յովհ. ԺԴ. 10-11):

Վերոյիշեալ խօսքերով Երեսուր ցոյց կու տայ որ թէեւ ինք տարբեր է Հօր Աստուծոյ, քանի որ Անկէ ծնած է, բայց միեւնոյն աստուածային բնութիւնն ունի. «Նոյն ինքն է բնութենէ Հօր» ինչպէս կը սորվեցնէ մեզի Հաւատամբը:

Որդին Աստուած տարբեր անձ մըն է Հօր Աստուծոյ, բայց որով պէս Աստուած միեւնոյն Հօր բնութիւնը, էութիւնը ունի, ըլլալով Հօր Աստուծոյ հետ անսկիզբ, անսահման, ամենադէտ, ամենակարող, ամենաբարի էակը:

Ք) Հուսկ Երեսուր, վերջնելով Սուրբ Երրորդութեան խորհուրդին վրայ գրուած մեծ քօղը, յարութենէն ետք, իր առաքեալներուն

կ'ըսէ. «Գացէ՛ք ուրեմն, աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը, մկրտեցէ՛ք զանոնք Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգիին անունով» (Մատթ. ԻԸ. 19) :

Այս խօսքերով Յիսուս մեզի կը յայտնէ Ս. Երրորդութեան խորհուրդը, որ Հայրը, Որդին եւ Ս. Հոգին, Թէեւ իրարմէ տարբեր են, բայց մէկ Աստուած են եւ ունին միեւնոյն աստուածային էութիւնը :

4.— Աւելի զօրացնելու եւ ճոխացնելու համար Յիսուսի Աստուած ըլլալը ցոյց տուող փաստերը, շարունակենք պրպտել Աւետարանին մէջ ցիրուցան եղած զանազան խօսքերը եւ ակնարկները, որոնք իսկապէս բազմաթիւ են :

ա) Յիսուս կ'ըսէ. «Ես եմ աշխարհի լոյսը» (Յովհ. Ը. 12) : Սոսկական մարդ մը, ո'րքան ալ կատարեալ ըլլայ, պիտի չյանդգնէր նման խօսք մը ըսել :

Աստուած է միայն այն Արեղակը որ յոյս կու տայ աշխարհի, կը լուսաւորէ մարդկային միտքն ու հոգին եւ կ'առաջնորդէ մարդկութիւնը դէպի երջանկութիւն, դէպի Աղբիւրը լոյսին :

բ) Յիսուս կ'ըսէ. «Ես եմ ճշմարտութիւնը» (Յովհ. ԺԴ. 6) : Մարդ մը որքան ալ իմաստուն եւ գիտուն ըլլայ, պիտի չկարենար ինքզինքը նոյնացնել ճշմարտութեան հետ :

Աստուած միայն անխալալկան ճշմարտութիւնն է, որ կ'ընայ յաւիցենէլ ճշմարտութեան հանդէպ մարդուս ունեցած ծարաւը :

գ) Յիսուս կը շարունակէ. «Ես եմ կեանքը» (Յովհ. ԺԴ. 6) : Ամէն մարդ մահկանացու է : Աստուած է միայն կեանքի Աղբիւրը, որ կը կենդանացնէ բոլոր շնչաւոր էակները : Աստուած է որ գոյութիւն կու տայ բոլոր արարածներուն. եթէ վայրկեան մը Աստուած դադրի կեանք տալէ, ամբողջ տիեզերքը կ'ընկղմի ոչնչութեան անդունդին մէջ, ինչպէս որ Երկտրական կանթեղին հոսանքը եթէ պահ միսկ դադրելու ըլլայ, կանթեղին լոյսը կ'ըլլայ խաւար, ոչնչութիւն :

դ) «Ես եմ կեանքի հացը» (Յովհ. Զ. 48), կ'ըսէ Յիսուս :

Ո՛չ մէկ մահկանացու պիտի կարենար նման փան մը յայտարարել : Յիսուս կը կրկնէ. «Ես եմ կենդանի հացը՝ երկինքէն իջած : Եթէ մէկը այս հացէն ուտէ՝ յաւիտեան պիտի ապրի» (Յովհ. Զ. 51-52) :

ե) Վերջին ընթրիքէն յետոյ, Յիսուս կ'ըսէ. «Ես եմ որթատուն՝ կը եւ դուք ճիւղերը, ... եթէ մէկը իմ մէջս հաստատուած չըլլայ, ճիւղին նման դուրս կը նետուի ու կը չորնայ» (Յովհ. ԺԵ. 5-6) :

Ամէն մարդ Աստուծոյ կեանք կ'առնէ, ինչպէս ճիւղը ծառէն :

զ) «Ես եմ յարուսիւն եւ կեանք» (Յովհ. ԺԱ. 25) : Ո՛վ որ Յիսուսի հաւատայ, Թէպէտ եւ մեռնի, պիտի ապրի :

Յիսուս կեանք է եւ յարութիւն: Ան ո'չ միայն յարութիւն տը-
ւաւ մեռելներուն, այլ նաեւ ինքերմէն, իր աստուածային զօրու-
թեամբ յարութիւն առաւ մովթ գերեզմանին մէջէն, գեղեցիկ ար-
շալոյսի մը նման, ցոյց տալով մեզի՝ որ իսկապէս ինքն է տէրը եւ
աղբիւրը կեանքին:

5.— Մեր փաստարկութիւնները կրնանք չարունակել քիչ մըն ալ
տարբեր կալուածներու մէջ:

Յիսուս մարդոցմէ վը պահանջէ հաւատք. «Ո'վ որ հաւատայ
Յիսուսի՝ պիտի չդատապարտուի. իսկ ո'վ որ չհաւատայ, արդէն
իսկ դատապարտուած է, որովհետեւ չհաւատաց Աստուծոյ, Միա-
ծին Որդիի անունին» (Յովհ. Գ. 18): «Գափէ'ք բոլոր աշխարհ եւ
աւետարանը քարոզեցէ'ք բոլոր արարածներուն: Ո'վ որ հաւատայ եւ
մկրտուի՝ պիտի փրկուի, եւ ո'վ որ չհաւատայ՝ պիտի դատապար-
տուի» (Մարկոս ԺԶ. 15-16):

Յիսուս մարդոցմէ վը խնդրէ սէր: Անիկա կ'ըսէ. «Ո'վ որ իր
հայրը վամ մայրը աւելի վը սիրէ քան զիս, անիկա չէ ինծի. ո'վ
որ իր տղան կամ արջիկը աւելի սիրէ քան զիս, արժանի չէ ինծի»
(Մատթ. Ժ. 37-38):

Յիսուս վը խոստանայ, որ հաւատքով ինչ ալ խնդրենք իր ա-
նունով՝ պիտի տրուի. «Ինչ որ խնդրէք իմ անունովա, պիտի կա-
տարեմ զայն» (Յովհ. ԺԴ. 14):

Յիսուս, ուրեմն, մարդոցմէ վը պահանջէ հաւատք, սէր: Կը
խոստանայ ամէն կարեւոր շնորհ տալ՝ իր անունով աղօթողին:

Պարզ է թէ միայն Աստուած կրնայ նման բաներ պահանջել մար-
դոցմէ: Միայն Աստուած կրնայ տալ ամէն բան, զայն հաւատքով
խնդրողին:

Որովհետեւ միայն Աստուած է անսխալական ճշմարտութիւնը,
որուն ամէն ոք պէտք է որ կոյր հաւատք ընծայէ:

Որովհետեւ Աստուած Մէր է եւ Միւրոյ մէջ է Օրէնքին լրումը:
«Մերէ', ինչ որ կ'ուզես ըրէ'», կ'ըսէ Ս. Օգոստինոս՝ Եկեղեցւոյ մե-
ծագոյն հայրապետներէն մէկը: Յիսուս, որպէս Աստուած, Գերա-
ծագոյն հայրապետներէն մէկը: Յիսուս, որպէս մեզմէ, սիրել զինք ամէն բանէ վեր:
զոյն սէրն է որ վը պահանջէ մեզմէ, սիրել զինք ամէն բանէ վեր:

Եզրակացութիւն

Ահա այսպէս ամբողջ Աւետարանը, ծայրէ ծայր, չի է Յիսուսի
Աստուած ըլլալու հաստատումներով:

Յիսուսի առաքեալները այսպէս հասկցան եւ նոյնպէս ալ քարո-
շեցին՝ թէ Յիսուս Աստուած է:

Այսպէս հասկցան Աւետարանիչները եւ այդ նպատակով ալ գրե-
ցին իրենց Աւետարանը:

Այսպէս հասկցան Եկեղեցւոյ Ս. Հայրապետները, անուանի աստուածաբանները, սուրբերը, որոնցմէ շատեր իրենց արիւնն ալ Թափեցին այդ հաւատքին համար:

Եկեղեցւոյ տրեգերական բոլոր Ս. Ժողովները հաստատեցին Յիսուսի Աստուածութիւնը. «Հաւատամք ի մի Աստուած... Եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս, յՈրդին Աստուծոյ, ծնեալն յԱստուծոյ, Հօրէ միածին, նախ քան զամենայն յաւիտեանս: Աստուած յԱստուծոյ, լոյս ի լոյսոյ, Աստուած ճշմարիտ, յԱստուծոյ ճշմարտէ ծնունդ եւ ոչ արարած...»:

Ուրեմն, անվիճելի ճշմարտութիւն է որ Յիսուս քարոզած ու հաստատած է թէ ինք Աստուած է եւ Աստուծոյ Որդի: Յիսուս զայն հաստատած է ամէն տեղ, առաքեալներու հետ իր մտերմիկ խօսակցութեան ընթացքին, հրապարակաւ, բացառապէս եւ յաճախակի:

ՅԻՍՈՒՍ ԻՐԱՊԷՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՐԴԻՆ Է

Պատմութեան Կէ՛ջ, եղած են մարդիկ, որոնք ինքզինքնին ներկայացուցած են որպէս Աստուծոյ կողմէ զրկուած առաքեալներ կամ մարդարէշներ, ինչ որ՝ սակայն՝ չի համապատասխաներ իրականութեան: Արդարեւ, մէկու մը ինքզինքն Աստուած հռչակելը պատճառ մը չէ՝ որ մենք ստիպուած ըլլանք անոր աստուածութեան հաւատալու:

Ողջմտութեան հիմնական սկզբունքն է որ մարդս հաւատք ընծայէ այն մարդոց խօսքերուն, որոնք իմաստուն եւ խելացի են, որոնք միաժամանակ բարի են, ուղղամիտ, սուրբ եւ արդար:

Մէկը որ իմաստուն կամ խելացի չէ, Վրնայ խաբուելի, ինքնախաբէութեան մէջ իյնալ եւ դիւրաւ տխարիլ եւ ուրիշները տխարի մէջ ձգել: Մէկուն խելացի ըլլալը, սակայն, չի բաւեր որ մենք անոր ըսածներուն հաւատանք: Շատ խելացի մարդիկ կան, որոնք միեւնոյն ատեն առաջնակարգ ստախօսներ, առաւփախաւներ են:

Իմաստուն մարդը պէտք է ըլլայ նաեւ բարի եւ սուրբ, որ խիղճ ունենայ եւ չուզէ ուրիշները խաբել, մանաւանդ ծանր նիւթերու մէջ:

Բարի մարդը ճշմարտախօս կ'ըլլայ, կ'ստէ սուտը ու ոչ միայն չ'ուզեր խաբել, այլ չի կրնար խաբել: Եւ մենք ատոր համար կը հաւատանք իր խօսքերուն ճշմարտութեան:

Մեր նպատակն է հոս ցոյց տալ թէ Յիսուս իրապէս իմաստուն եւ սուրբ էր միայնգամայն, եւ թէ իր ըսածները ամբողջովին կը համապատասխանեն իրականութեան:

Եթէ համոզուի կեղծութիւն փաստենք թէ Յիսուս իրապէս իմաստուն էր եւ աւուրբ, անուղղակիօրէն պատասխանած կ'ըլլանք բոլոր անոնց՝

1. որ ընդունելով Հանդերձ Աւետարաններու պատմական ըլլալը, կը ջանան Յիսուսը ներկայացնել որպէս բարի եւ միաժամ, ինքնախաբէութեան մէջ ինկած մէկը, որ ինքզինքը Աստուծոյ Որդին ըլլալ կը կարծէ:

2. որ աւելի առաջ երթալով՝ կ'ըսեն թէ Յիսուս խաբերայ մըն է, որ ժողովուրդը խաբեց՝ ինքզինքը Աստուծոյ Որդի հռչակելով:

Յիսուս իմաստունն է

Յիսուս բացառիկ իմաստութիւն ցոյց կու տայ թէ՛ իր գործերուն եւ թէ՛ խօսքերուն մէջ:

Գնենալով Յիսուսի կենսագրութիւնը, ամէն տեղ, ամէն ժամանակ զինք կը տեսնենք հաւասարակշիռ, ծանրախորհ անձ մը, որ ըլլայ լաւ, ընկալիչ, լայն սիրտ օրերուն՝ կը պահէ իր բարեխառն նկարագիրը: Փոթորիկոտ ծովուն վրայ, թէ խաչի չարչարանքներուն մէջ, միշտ նոյն բարի, հեղ Յիսուսն է, որուն անձէն ցոյացող անմեղութիւնը դարձանք կը պատճառէ նոյն ինքն իր հակառակորդներուն՝ Պիղատոսին եւ Փարիսեցիներուն:

«Ամէն բան լաւ ըրաւ» Յիսուս (Մարկոս է. 37), կը վկայէ ժողովուրդը: Ասկէ աւելի գեղեցիկ վկայութիւն մը գոյութիւն չի կըրնար ունենալ ոեւէ անձի մը համար:

Գերմարդկային իմաստութեան վնիթը կը կրէ Յիսուսի վարդապետութիւնը:

Անոր բերնէն ելած ամէն մէկ նախադասութիւն իմաստութեան իսկական գոհար մըն է:

Անոր քաղաքացիական արարքները, որքան պարզ եւ հասկնալի, այնքան ալ խոր եւ իմաստնալից են:

Միայն լեբան քարոզը կը քաւէ փաստերու համար, որ ո՛չ իրմէ առաջ, ոչ ալ իրմէ ետք, այնքան վարակիչ, այնքան հոգեպարար եւ մարդկային մտածելակերպը յեղաշրջող վարդապետութիւն չէ լըսուած:

Քսան երկար դարերու ընդմէջէն, Քրիստոսի դէմքը կը մնայ պայծառ եւ խօսքը ազդու:

Պաղեստինի մէկ անկիւնը ապրած անհատ մը, հակառակ նիւթական, հոգեբանական, ազգագրական ու բարոյական բոլոր խոչընդոտներուն, նուաճեց աշխարհը:

Հանճարներ, գիտուններ, աշխարհականներ, թագաւորներ ծուռ կի եկան եւ իրենց ոչնչութիւնը խոստովանեցան Յիսուսի առջեւ: Ինքն է Աղբիւրը լոյսին:

Յիսուս սուրբ է

Յիսուս ո՛չ միայն պարզապէս սուրբ մըն է, այլ իր մէջ կեդրոնացուցած է բոլոր առաքինութիւնները, բոլոր կատարելութիւնները: Իր լուսաւոր անձէն՝ կը ցոլան մարդկային բոլոր բարեմասնութիւնները: Առաքինութիւնները Յիսուսի մէջ Հասած են հերոսական աստիճանին:

Արդարեւ, Աւետարանիչները մեզի կը ներկայացնեն Յիսուս մը անսահմանօրէն քարի, որ իր անթիւ հրաշքներով կը բուժէ հիւանդներ, կոյրեր, համբեր, բորոտներ, դիւահարներ: Կը դիթայ անօթիներուն եւ զանոնք բացառիկ հրաշքով կը կերակրէ, կը սիրէ մանուկները, յարութիւն կու տայ մեռելներուն, կու լայ մեղաւոր Երուսաղէմի վրայ:

Մասնաւոր գուժ ցոյց կու տայ մեղաւորներուն: Անիկա կ'ըսէ. «Ձեկայ արդարներուն համար, այլ մեղաւորներուն» (Ղուկաս Ե. 32):

Պօսթէն գործի անցնելով, Յիսուս կը ներէ Մարիամ Մաղդաղիկայիին բոլոր մեղքերը, մաքսաւոր Մատթէոսը իր առաքելալը կ'ընէ, կ'այցելէ վաշխառու Ջակքէոսին եւ տունով տեղով կը փրկէ անոր ընտանիքը: Կը ներէ զինք ուրացող Պետրոսին, զինք մատնող Յուդային, հուսկ՝ հերոսական առաքինութեամբ Հօր Աստուծոյ ներում կը խնդրէ զինք խաչողներուն:

Այսքան բարութեամբ օժտուած Յիսուս է՝ նաեւ քաջ, անվախ, որ առանց մարդկային դոյզն տկարութեան, յանուն արդարութեան, առիւծաբար եւ հեղինակօրէն շանթեր կը վճարէ կեղծաւոր Փարիսեցիներու դէմ:

Յիսուս որքան քարի, այնքան ալ արդար է. որքան անոյշ բնաւորութեան տէր, նոյնքան ալ արի՝ պաշտպանելու համար ամէնուն իրաւունքը:

Բարութիւնը՝ առանց արդարութեան, եւ արդարութիւնը առանց բարութեան՝ պակասաւոր է, իսկ երկու առաքինութիւնները միաձուլուած մարդա կ'ընեն կատարեալ:

Յիսուս միշտ միացած էր Աստուծոյ

Յիսուսի սրբութեան բացայայտ նշաններէն մէկն է էր՝ Աստուծոյ հետ ունեցած յարատեւ միութիւնը:

Միութիւն Աստուծոյ հետ, նախ՝ աղօթքով:

Աղօթքն է որ մարդս անմիջականօրէն կը միացնէ Աստուծոյ: Եւ Յիսուս իր կեանքին մեծ մասը անցուց աղօթելով:

Յիսուս երեսուն տարի անաղմուկ, ծածուկ կեանք մը անցուց, հնազանդ իր ծնողքին:

Երբ ժամանակը կը հասնի իր քարոզչական կեանքը սկսելու, նախ կը քաշուի անապատ եւ հոն քառասուն օր կ'անցնէ աղօթքով եւ ծոմապահութեամբ:

Յետոյ երբ կը սկսի քարոզել Սատուծոյ արքայութիւնը, օրուան յոգնութենէն ետք՝ կ'առանձնանայ աղօթելու համար (Ղուկաս Ե. 16, 2. 12):

Ամէն առիթի՝ առաքեալներուն կը շեշտէ աղօթքի կարեւորութիւնը. իր խօսքերն են. «Խնդրեցէ՛ք եւ պիտի տրուի ձեզի, փնտրեցէ՛ք եւ պիտի գտնէք, բախեցէ՛ք ու պիտի փացուի ձեզի» (Մատթ. Է, 7):

Ան իր աշակերտներուն սորվեցուց «Հայր մեր» հիանալի աղօթքը, որուն մէջ խտացուած է մարդու յարաբերութիւնը Սատուծոյ եւ ընկերոջ հետ:

Դարձեալ Յիսուս, մեռած Ղազարոսին յարութիւն տալէ առաջ, սրտառուէ աղօթք մը քրաւ, ցոյց տալու համար աղօթքին զօրութիւնը:

Վերջին ընթրիքին, իր Հօր ուղղեց երկար աղօթք մը:

Գիթսեմանի պարտէզին մէջ, քանիցս յորդորեց առաքեալները որ աղօթեն, որպէսզի փորձութեան մէջ չխնան:

Եւ հռակ՝ աղօթքով է որ հոգին աւանդեց խաչին վրայ ըսելով. «Հայր, հոգիս ձեռքերուդ մէջ կ'աւանդեմ» (Ղուկաս ԹԳ. 46):

Յիսուս միշտ Սատուծոյ կամքը կատարեց

Սրբութիւնը կը կայանայ սիրոյ մէջ: Մէրը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ երկու կամքերու միութիւն: Մարդ որքան իր կամքը միացնէ Գերադոյն իսկի կամքին հետ, այնքան մեծ սուրբ է: Ամէնէն մեծ սուրբը ան է, որ իր կամքը ամբողջովին միացուցած է Սատուծոյ կամքին հետ, այնպէս որ երկու կամքերէն միայն մէկ կամք ձեւացած է:

Յիսուս ըսած է. «Երկինքէն իջած եմ ո՛չ թէ իմ կամքս կատարելու, այլ կամքը անոր՝ որ զիս զրկեց» (Յովհ. 2. 38):

«Ան որ զիս զրկեց ինծի հետ է, զիս մինակ չթողուց վասն զի ես միշտ իր հաճոյքը կը կատարեմ» (Յովհ. Ը. 29):

«Քրիստոս նախ կ'ըսէ. «Ընծաներ, զոհեր, ողջակէզներ, մեղքերու զոհեր հաճելի չեղան քեզի (ո՛վ Սատուած), ... Եկայ զու կամքդ կատարելու» (Թուղթ Եփրայեցւոց, Գլուխ Ժ. 8-9):

Այս մէջբերումներէն բացաբայտ է որ Յիսուս տեսապէս Սատուծոյ կամքը կատարելով, մեզ փրկեց սատանայի գերութենէն:

Յիսուսի ամբողջ կեանքը՝ իր երկնաւոր Հօր կամքը կատարելուն մէջ կայացած է:

Յիսուս Աստուծոյ փառքը միայն փնտռեց

Սուրբ մը պէտք է արհամարհէ աշխարհիս փառքն ու հարստութիւնը, ըլլայ խոնարհ եւ համեստ, եւ միայն փնտռէ Աստուծոյ փառքը:

Աւետարանին մէջ անթիւ են Յիսուսի դործերը եւ խօսքերը, որոնք ցոյց կու տան Յիսուսի անհուն խոնարհութիւնը, մարդկային փառքերէն փախուստը եւ միայն Աստուծոյ փառքը փնտռելը:

Յիսուս մինչեւ իր երեսուն տարեկանը կ'ապրէ ծածուկ կեանք մը, հեռու մարդոց աչքէն:

Փորձութեան լերան վրայ, սատանան ցոյց կու տայ Անոր աշխարհի զոյր թաղաւորութիւնները՝ ըսելով. «Քեզի պիտի տամ այս բոլոր իշխանութիւնը եւ անոնց փառքը: Արդ եթէ առջեւս ինկած երկրպագութիւն ընես, բոլորը քուկդ պիտի ըլլայ» (Ղուկաս Դ. 5-8): Ամէնուս յայտնի է Յիսուսի ժխտական պատասխանը:

Ուրիշ առթիւ, Հրեաները հմայուած Յիսուսի իմաստութենէն եւ դործած հրաշքներէն, ուղեցին զինք իրենց թաղաւոր զնել: Բայց Յիսուս արհամարհեց այդ փառքը եւ փախուստ տուաւ ժողովուրդէն (Յովհ. 2. 15):

Յիսուս, երեք առաքեալներուն առջեւ ալլակերպեցաւ թարր լերան վրայ: Երեսը արեղակի նման լուսաւորուեցաւ, զդեստները լոյսի նման սալիտակ եղան: Այս հրաշալի դէպքէն ետք, «մինչդեռ լեռնէն կ'իջնէին, Յիսուս անոնց պատուիրեց եւ ըսաւ. Մարդու մի՛ պատմէք այս տեսիլը, մինչեւ որ Մարդու Որդին մեռնիներէն յարութիւն առնէ» (Մատթ. Ժ. 2-9):

Յիսուս յաճախ հիւանդներ կը քօշկէր եւ կը պատուիրէր որ մարդու չըսեն (Մրկ. Ե. 43):

Յիսուս յայտնի կերպով կ'ըսէ իր հակառակորդներուն. «Կը պատուեմ իմ Հայրս եւ դուք կ'անաբղէք զիս: Ես չեմ փնտռեր իմ փառքս» (Յովհ. Ը. 49-50):

Յիսուս ուրիշ առիթով կ'ըսէ. «Ո՛վ որ իր կողմէն կը խօսի, իր անձին փառքը կը փնտռէ. իսկ ո՛վ որ կը փնտռէ փառքը անոր՝ որ զինքը զրկած է, ան՝ ճշմարիտ է եւ անիրաւութիւն չկայ անոր մէջ» (Յովհ. Է. 18):

Նշանակալից են նաեւ առաքեալներուն ուղղած Յիսուսի սա խօսքերը. «Ինչ որ իմ անունովս խնդրէք՝ պիտի կատարեմ, որպէսզի Հայրը փառաւորուի Որդիով» (Յովհ. ԺԴ. 13):

Ամէն բանի մէջ, Յիսուս Աստուծոյ փառքը փնտռելով, իր կեանքի վերջին երեկոն արդարօրէն պիտի ըսեր իր երկնաւոր Հօր. «Ես քեզ փառաւորեցի երկրի վրայ, կատարելով պործը, զոր ինձի յանձնեցիր որ ընեմ: Եւ հիմա, Հայր, փառաւորէ՛ զիս քու քովդ այն

որուն համար կ'ամբաստանէք: Եւ ոչ իսկ Հերովդէս, վասնզի ան մեզի վերադարձուց զինքը. արդէ՛ մահուան արժանի քան մը գործած չէ. ուստի պիտի սրատժեմ զինք եւ պիտի արձակեմ» (Ղուկաս ԻԳ. 13-16):

Յետոյ, հակառակ համոզուած ըլլալու որ Յիսուս անմեղ էր, Պիղատոս ծեծել տուաւ Յիսուսը եւ յերրորդ անգամ ըլլալով հարցուց հրեաներուն. «Ի՞նչ չար գործ ըրած է ասիկա. ես ասոր վրայ մահուան արժանի յանցանք մը չեմ գտնեք» (Ղուկաս ԻԳ. 29):

Յիսուսի անմեղութեան վկայ է նաեւ Պիղատոսի կինը, որ մարդդրկեց իր ամուսինին ըսելու համար. «Դուն այլ արդարին հետ գործ մի՛ ունենար» (Մատթ. ԻԷ. 19):

Հուսկ՝ Յիսուսի անմեղութեան վկայ է նոյնիսկ մատնիչ Յուդան, որ զըջալով Յիսուսը մատնած ըլլալուն, երեսուն արծաթը քահանայապետներուն եւ ժողովրդի ծերերուն դարձնելով ըսաւ. «Մեղայ, վասնզի արդար արիւն մատնեցի» (Մատթ. ԻԷ. 3-4):

Յիսուս իր ամբողջ կեանքի ընթացքին պայքարեցաւ մեղքի եւ սուտի դէմ, յանդիմանեց կեղծաւորները ու ժողովուրդին կեղեքիչները, սուտի հեղինակ սատանաներուն սարսափը եղաւ, յանձն առաւ ամէն տեսակ նախատինք, ջլախցաւ նոյնիսկ խաչի վրայ իբր ոճրագործ մեռնելէ եւ իր արիւնը տուաւ «որպէս փրկանք՝ շատերու փոխարէն» (Մատթ. Ի. 28):

Յայտնի նշան մը եւս՝ Յիսուսի սրբութեամբ

Բոլոր սուրբերը, որքան ալ յառաջացած ըլլային անոնք սրբութեան մէջ, որքան ալ զարդարուած ըլլային բաղմամբիսի առաքինութիւններով եւ հերոսական արարքներով, ինքզինքնին միշտ մեղաւոր կը դժային, մարդ եւ արհամարհանք մարդոց:

Պօղոս առաքեալ անգամ, որ մինչեւ եօթներորդ երկինք վերացաւ, ինքզինքը մեղաւորներու շուրջ նկատելէ չէր դադարեր (Ա. Տիմոթ. Ա. 15):

Ուրիշ տեղ մըն ալ խոնարհաբար կը գրէ. «Այո՛, ես յետինն եմ առաքեալներուն, արժանի չեմ առաքեալ անունին» (Կորնթ. ԺԾ. 9):

Յովհաննէս, Յիսուսի սիրելի առաքեալը կը գրէ. «Եթէ ըսենք թէ մենք մեղք չունինք, մենք մեղ կը խաբենք եւ ճշմարտութիւն չկայ մեր մէջ» (Յովհ. Ա. 8):

Ս. Անտոն անապատականի նման սուրբեր՝ որոնք աշխարհի բոլոր հաճութեանէն հրաժարած, իրենց կեանքին մեծ մասը անապատներու մէջ անցուցին՝ աղօթքով եւ խիստ ճշնութեամբ, քաջարի մարտիրոսներ՝ որոնք հազարամէկ չարչարանքներ կրեցին եւ արիւննին թափեցին իրենց հաւատքին համար, անգիծ կուսաններ՝ որոնց կեանք-

փոխեց մարդկային անկեալ լոկալիզմը, բարձրացնելով զայն հրեշտակներու մաքրամաքուր քարոզականին, դերբնական ու աստուածային լոյսով ողողեց խաւարի մէջ թափառող հողիները, մխրթաբուխեան բալասանով օծեց անհամար թշուառներու վէրքերը:

Շնորհիւ Յիսուսի, շատեր փշրեցին սատանայի գերութեան շրջապանները, թողուցին մոլութեան ճամբան եւ քալեցին այն ուղիէն՝ որ կը տանի դէպի արքիւրը Լոյսին:

Անոր անդամադրելի հմայքէն տարուած, բիւրաւոր անձեր, արհամարհելով աշխարհի շլացուցիչ բայց անցողական հաճոյքները, քաջաբար խաչը ուսեցնուն առած՝ քալեցին փշոտ ճամբաներէն, բարձրացան Գողգոթա, խաչին վրայ մեղացնելու համար իրենց «Ես»ը:

Քանին՝ որ ոտնակոխ ընելով աշխարհիս խաբուսիկ փառքն ու պատիւը, քաշուեցան անապատներ, եւ ճշմարաններու մթութեան մէջ՝ իրենց կեանքը անցուցին Աստուծոյ մտեմոսութեամբ:

Քանի՜ քանի մեծ ու փոքր անձեր, մանչ ու արջիկ հերոսական արիւթեամբ նախընտրեցին իրենց արիւնը թափելով արժանանալ մարտիրոսական պսակին, քան երկրաւոր փափկութիւնները վայելի: Վկայ են Աւարայրի մեր դիւցազններէն մինչեւ 1915ի մեր նահատակները:

Արդ, այսպիսի հրաշագործ սուրբ մը, որ քսան դարեր ետք, տալաւին կը շարունակէ կերպարանափոխել մարդկութիւնը, որ ինքզինքը մոռցած՝ միայն Աստուծոյ կամքը եւ փառքը փնտռեց, որ տեւապէս միացած ապրեցաւ Աստուծոյ հետ, որ աստեց սուտն ու կեղծիքը, որ խնդիրմանեց կեղծաւոր փարիսեցիները, ի՞նչպէս կրնար ժողովուրդը խաբել՝ ըսելով թէ ինքը Աստուծոյ Որդին է, ճշմարիտ Աստուած է:

Եթէ Յիսուս խաբած է մարդկութիւնը՝ այսպիսի ծանր նիւթի մը մէջ, այսինքն՝ ըլլալով սոսկական մարդ մը, աշխարհիս ներկայացաւ իբրեւ Աստուծոյ իսկական Որդին, մոլորեցուց անմեղ ժողովուրդը, միլիոնաւոր մարդոց խիղճները խաթարելով, այն ատեն Յիսուս ոչ թէ սուրբ ու քարի մէկն է, այլ մեծապաշտ խաբեբան:

Բայց այդ պարագային ի՞նչպէս բացատրել Յիսուսի գործած անթիւ բարիքները, զոհողութիւնները եւ հրաշքները:

Ըսենք թէ Յիսուս, այո՛, խաբեբայ մը չէր, այլ սուրբ էր, բարի էր, բայց միամիտ ըլլալով՝ ինքզինքը խաբած էր, ինքզինքը Աստուծոյ Որդին կը կարծէր:

Այս կարծիքն ալ, սակայն, ընդունելի չի կրնար ըլլալ, քանի որ — ինչպէս տեսանք — Յիսուս, ըլլայ իր խօսքերով, ըլլայ իր գործերով աննախըմտաց իմաստութիւն մը ցոյց տուաւ: Այնքան իմաստուն մէկը չի կրնար միամտութիւն խաբուած ըլլալ:

Յետոյ Աստուած իրնա՞ր թողատրեւ որ խաբեայ մը կամ խաբուած մէկը մոլորեցնէ մարդկութիւնը, մարդկութեան ամէնէն զարդացած զանդուածը. ուշ կամ կանուխ՝ սուտը եւ խաբէութիւնը մէջտեղ պիտի ելլէր, քանի որ պիտութիւնը այնքան առաջ դացած է, քանի որ պատմութիւնը այնքան խոր կերպով ուսումնասիրուած է. պատմական ախքան մեծ խաբէութիւն մը շուտով պիտի հերքուէր լուրջ փաստերով:

Խաբեայ մը կամ խաբուած մը անկարելի է որ քսան դարեր տիրապետէ միլիոնաւոր մարդոց խիղճերուն վրայ:

Խաբեայի մը կամ խաբուածի մը վարդապետութիւնը, անկարելի է որ արագօրէն տարածուէր աշխարհիս չորս ծագերուն, առանց սուրի եւ հուրի, աղբեր ամբողջ հպատակէին անոր դժուար պատուէրներուն, հակառակ՝ հեթանոս մեծ պետութիւններու սոսկալի հալածանքներուն, հակառակ՝ Քրիստոսի ոխերիմ թշնամիներուն:

Այսօր մարդիկ այնքան զարգացած են, պիտութիւնը իր բազմադան ճիւղերով այնքան առաջ պացած է, որ զէրբաւ կարելի է ճշդ մարիտը սխալէն զանազանել:

Այսօր պիտութեան լոյսին առջեւ՝ սուտը խաւարի պէս կը չքանայ:

Քրիստոնէութիւնը, որ քսան դարերու մէջէն, իր սահմանները ընդարձակելով եկած հասած է մեզի, եթէ սխալ ըլլար, միայն տըդէտներու եւ կոյր մոլեռանդներու բաժին պիտի մնար:

Մինչդեռ ընդհակառակն, մարդկային հանճարի իսկական հըսկաները, մեծ պիտականներ, անթիւ պիտարարներ զլուսն ծոցին աստուածային վարդապետին առջեւ:

Աշխարհիս բոլոր սուրբերը ներշնչուեցան Յիսուսէն, իրենց կեանքը ջանացին նմանցնել Անոր անբասիր կեանքին, առանց սակայն հասնելու Անոր կատարելութեան:

Քրիստոսի զէմբը մինչեւ այսօր կը ճառագայթէ Արեդակի մը նման, լուսաւորելով բոլոր այն հոգիները, որոնք անկեղծօրէն կ'ուռնան, լուսաւորելով բոլոր այն անցքները երկրիս վրայ:

զեն մաքուր ու սուրբ կեանք մը անցքներ երկրիս վրայ:
Ո՛րքան ճիշտ են թէյար Տը Շարտէնի սա խօսքերը. «Պատմութեան կեդրոնը, նիւթին խորը կայ Յարուցեալ Քրիստոսի տրդիուն սիրտը»:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՏԵՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար. 14)

Résumé

LE CHRIST SOUS LA LUMIERE DE LA SCIENCE

P. EPHREM DER-GHAZARIAN

Suite à ses théories théologiques, puisant dans les quatre évangiles, l'auteur confirme dans ce 14e article la nature divine du Christ en premier lieu, en la déduisant de ses paroles et actes.

Il poursuit dans la seconde partie ses preuves relatives à ce que Jésus est le fils de Dieu. Il démontre graduellement que Jésus est un sage, un saint, toujours uni à son Père, accomplissant toujours sa volonté, cherchant uniquement la gloire du Père, et que son innocence et sa divinité furent absolument révélées dans le jardin de Ghétsémani.

Citant abondamment soit les évangiles, soit les Pères de l'Eglise, l'auteur conclue en faveur de l'absence d'un homme qui soit un modèle aussi parfait que Jésus dans l'histoire de l'humanité, doté d'autant de perfections, concentre en lui toutes sortes de vertus et brille d'une sainteté aussi éclatante. Il compare la vie de Jésus à un diamant à multiples facettes d'où émanent uniquement sainteté et harmonie, éclairant toutes les âmes désireuses de passer une vie pure et sainte en ce monde.